

QORAQALPOG'ISTON MEDIASIDA EKOLOGIK KONTENTLARNING JANRIY VA TEMATIK TAHLILI

Janabay Marziyayev,
Qoraqalpog' davlat universiteti

Annotatsiya. Maqolada Qoraqalpog'iston mahalliy ommaviy axborot vositalarida ekologik mavzularning yoritilishi janriy va tematik jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy empirik manbasi sifatida “Erkin Qoraqalpaqstan” va “Vesti Karakalpakstana” gazetalarida turli yillarda e’lon qilingan ekologik mazmundagi materiallar o’rganildi. Tahlil jarayonida ekologik kontentlarning mavzulari, janriy xususiyatlari, muammolarni yoritish usullari, ekspertlar va mutaxassislar fikridan foydalanish darajasi hamda jurnalistik materiallarning jamiyat ekologik ongini shakllantirishdagi ahamiyati aniqlandi. Tadqiqot natijalari Qoraqalpog'iston matbuotida ekologik mavzularning dastlab asosan Orol dengizi fojiasi, suv tanqisligi, tuproq sho’rlanishi va aholi salomatligi bilan bog’liq masalalar doirasida yoritilganini ko’rsatadi. Keyingi davrlarda ekologik kontentning tematik doirasi kengayib, tabiatni muhofaza qilish, o’rmon va to’qayzorlarni asrash, ekologik ta’lim, muqobil energetika, yashil iqtisodiyot, ozon qatlamini himoya qilish va zamonaviy ekologik loyihalar kabi yo’nalishlarni ham qamrab olgan. Janriy jihatdan esa qisqa xabar, intervyu, suhbat, hisobot, tanqidiy va tahliliy maqolalar ustunlik qilishi aniqlandi. Shu bilan birga, jurnalistik tekshiruv, infografika va illyustrativ materiallardan foydalanish yetarli darajada emasligi qayd etildi.

Kalit so’zlar: ekologik jurnalistika, ekologik kontent, ommaviy axborot vositalari, mahalliy matbuot, janr, tematik tahlil, Orol dengizi, Qoraqalpog'iston, jurnalistik material.

1. Kirish

Insoniyat taraqqiyotining zamonaviy bosqichida aholini ekologik axborot bilan ta’minlash va ekologik savodxonlikni oshirish masalasi tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ommaga axborot yetkazuvchi vositalar jamiyatning boshqa institutlari, jumladan, ta’lim muassasalari bilan bir qatorda aholiga ekologik

ma'lumotlarni yetkazish va ekologik ongni shakllantirish jarayonida muhim vazifani bajaradi. Barqaror rivojlanishga o'tish sharoitida ekologik muammolarni mahalliy ommaviy axborot vositalarida yoritmasdan turib, ularni samarali hal etishni tasavvur qilish qiyin. Shu nuqtayi nazardan, Qoraqalpog'iston ommaviy axborot vositalarida ekologik kontentning shakllanishi, uning janriy va tematik rang-barangligini aniqlash nazariy va amaliy jihatdan muhimdir.

Ekologiya mavzusi ommaviy axborot vositalari uchun bir tomondan dolzarb, ikkinchi tomondan murakkab mavzulardan biridir. Chunki ekologik muammoni yoritish jurnalistdan nafaqat mavjud axborotni tahlil qilishni, balki qo'shimcha ma'lumotlarni izlashni, sohaning mutaxassislari va ekspertlari bilan hamkorlik qilishni ham talab etadi. Ekologik muammolar ko'p hollarda ilmiy bilimlar bilan bog'liq bo'lgani uchun jurnalist ularni keng auditoriya uchun tushunarli va ta'sirchan shaklda taqdim etishi lozim.

Qoraqalpog'istonda ekologik masalalarni yoritish tarixi, avvalo, Orol dengizi fojiasi bilan chambarchas bog'liq. Mahalliy matbuotda Orol dengizining qurishi va uning oqibatlari uzoq yillar davomida asosiy ekologik mavzulardan biri bo'lib kelgan. Keyinchalik ekologik muammoning mazmuni kengayib, inson salomatligi, ichimlik suvi, tuproq sho'rlanishi, o'simlik va hayvonot dunyosi, tabiatni muhofaza qilish, ekologik ta'lim va boshqa masalalar ham matbuot kun tartibidan o'rin olgan.

Tadqiqot uchun tanlangan "Erkin Qaraqalpaqstan" gazetasi Qoraqalpog'istondagi eng qadimiy ijtimoiy-siyosiy nashrlardan biri bo'lib, 1924-yildan buyon

qoraqalpoq tilida nashr etib kelinadi. Gazeta hududning tarixiy taraqqiyoti, ijtimoiy-siyosiy hayoti va dolzarb muammolarini yoritishda muhim o'rin tutadi. Unda ekologik mavzular uchun maxsus ruknlar ham tashkil etilgan.

"Vesti Karakalpakstana" gazetasi ham respublikada ekologik mavzularni muntazam yoritib kelgan rus tilidagi ijtimoiy-siyosiy nashrlardan biridir. Uning ekologik materiallarida mavzularni yoritishda jurnalistik janrlardan foydalanish, ekspertlar fikrini keltirish va muammolarning sabablarini tahlil qilishga alohida e'tibor qaratilgan.

Shu nuqtayi nazardan, mazkur tadqiqotning **maqsadi** — Qoraqalpog'iston mahalliy matbuotida ekologik kontentlarning janriy va tematik xususiyatlarini aniqlash hamda ularning tarixiy dinamikasini ko'rsatishdan iborat.

Tadqiqotning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

1. Qoraqalpog'iston matbuotida ekologik mavzularning shakllanish va rivojlanish xususiyatlarini aniqlash;
2. Ekologik materiallarning asosiy tematik yo'nalishlarini tasniflash;
3. Ekologik kontentda qo'llanilgan jurnalistik janrlarni aniqlash;
4. Jurnalistlarning ekspertlar, olimlar va mutaxassislardan hamkorlik darajasini tahlil qilish;
5. Ekologik jurnalistikada mavjud muammolar va rivojlanish istiqbollari belgilash.

2. Materiallar va usullar

2.1. Tadqiqot materiallari.

Tadqiqotning asosiy manbasini Qoraqalpog'istonda nashr etiladigan

“Erkin Qaraqalpaqstan” va “Vesti Karakalpakstana” gazetalarida turli yillarda e’lon qilingan ekologik mazmundagi materiallar tashkil etadi.

“Erkin Qaraqalpaqstan” gazetasining 1991-yildan 2017-yilgacha bo’lgan sonlaridagi ekologik materiallar tahlil qilindi. Xususan, 1991-yil 31-oktyabrdagi “Bizning regionimizning ahvoli qanday?” va “Yashirib kelsak ham bor kasal...” kabi maqolalar, “Tabiatni saqlanglar!” mavzusidagi rasm, shuningdek, 1991-yil 30-noyabrdagi “Odam. Tabiat. Ekologiya.” rukni ostidagi materiallar tadqiqot obyekti sifatida qaraldi.

1992-yilda e’lon qilingan materiallarda Orol dengizi fojiasi, suv tanqisligi, tuproq sho’rlanishi, tabiiy ofatlar va aholi salomatligi masalalari keng yoritilgan. Jumladan, “Orol va qurilish yoki Qoraqalpog’istonda turar joylar nega eskiradi?” maqolasida tuzli chang, Amudaryo suvining va tuproq qatlamining sho’rlanishi oqibatlari tahlil qilingan. “Aspantoyini nega qishda suv oldi?” maqolasida esa tabiiy ofat sabablari o’rganilgan.

Shuningdek, 1994, 1996 va 2017-yillarda chop etilgan materiallar ham tahlilga jalb qilindi. Bu davrda ekologik kontentning mavzusi Orol muammosi bilan cheklanib qolmay, tabiatni muhofaza qilish, o’rmonlar va to‘qayzorlarni asrash, ekologik ta’lim va mediaturalar kabi yo‘nalishlarni qamrab olgan.

“Vesti Karakalpakstana” gazetasining 1991–2017-yillardagi ekologik materiallari ham tadqiqot doirasiga kiritildi. Ularda suv muammosi, Orol dengizi, ekologik xavflar, tabiatni muhofaza qilish, ekologik ta’lim, o’rmonchilik, muqobil energetika va ozon

qatlamini himoya qilish kabi mavzular yoritilgan.

2.2. Tadqiqot usullari.

Tadqiqotda **kontent-tahlil, janriy tahlil, tematik tasniflash, qiyosiy tahlil, xronologik tahlil va tavsifiy tahlil** usullaridan foydalanildi.

Kontent-tahlil usuli yordamida gazetalaridagi ekologik materiallarning mazmuni, asosiy g’oyasi va ko’tarilgan muammolari o’rganildi.

Janriy tahlil orqali ekologik mavzudagi materiallarning xabar, intervyu, suhbat, hisobot, tanqidiy maqola, tahliliy maqola va boshqa jurnalistik janrlarga mansubligi aniqlandi.

Tematik tasniflash asosida ekologik kontent quyidagi asosiy guruhlariga ajratildi:

- Orol dengizi va uning oqibatlari;
- suv resurslari va suv tanqisligi;
- tuproq sho’rlanishi;
- aholi salomatligi;
- tabiatni muhofaza qilish;
- o’rmon va to‘qayzorlarni asrash;
- ekologik ta’lim va tarbiya;
- muqobil energetika;
- ozon qatlamini himoya qilish;
- yashil iqtisodiyot va innovatsion ekologik loyihalar.

Qiyosiy tahlil yordamida “Erkin Qaraqalpaqstan” va “Vesti Karakalpakstana” gazetalarining ekologik mavzularni yoritish uslubi taqqoslandi.

3. Natijalar

3.1. “Erkin Qaraqalpaqstan” gazetasida ekologik mavzularning yoritilishi.

Tadqiqot natijalari “Erkin Qaraqalpaqstan” gazetasida ekologik mavzularni

yoritishning ilk bosqichlarida asosiy e'tibor respublikadagi umumiy ekologik vaziyatga qaratilganini ko'rsatdi.

1991-yil 31-oktyabrdagi "Bizning regionimizning ahvoli qanday?" maqolasida Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi tomonidan amalga oshirilgan ishlar umumlashtirilgan. Unda havo, ichimlik suvi, tuproq, oqova suvlar, bolalar o'limi, sanitariya-epidemiologik holat, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va atrof-muhitni muhofaza qilish kabi yo'nalishlar qamrab olingan [1]. Maqolada respublikadagi ekologik vaziyatning og'irligi tanqidiy ruhda ochib berilgan.

"Yashirib kelsak ham bor kasal..." maqolasida ekologik vaziyatning keskinlashuvi natijasida aholi orasida sil kasalligi ko'paygani haqida faktlar keltirilgan [2]. Bu material ekologik muammolarning inson salomatligi bilan bevosita bog'liqligini ko'rsatishi bilan ahamiyatlidir.

1991-yil 30-noyabrdagi "Odam. Tabiat. Ekologiya." rukni ostidagi materiallarda tabiatga inson munosabati, daraxtlarni asrash va ekologik mas'uliyat masalalariga e'tibor qaratilgan. "Qirg'ovuli chaqirgan makon edi" materiali tabiat tasviriga asoslangan bo'lsa, "Biz nega beparvomiz?" maqolasida daraxtlarni asrash va ularga mehr bilan munosabatda bo'lish masalasi ko'tarilgan [3].

3.2. Orol muammosining asosiy tematik yo'nalishga aylanishi.

Matbuot materiallarining tahlili Orol dengizi fojiasi va uning oqibatlari Qoraqalpog'iston matbuotining eng dolzarb ekologik mavzularidan biri bo'lganini ko'rsatadi.

1992-yilgi materiallarda Orolning qurishi bilan birga, uning atrof-muhit va inson hayotiga ta'siriga e'tibor kuchaygan. "Orol va qurilish yoki Qoraqalpog'istonda turar joylar nega eskiradi?" maqolasida dengiz qirg'oqlaridan ko'tarilayotgan tuz, Amudaryo suvi va tuproqning sho'rlanishi natijasida Nukus shahridagi ayrim uy-joylarning yaroqsiz holga kelishi tahlil qilingan [4].

"Aspantoyni nega qishda suv oldi?" tahliliy maqolasida esa tabiiy ofat — Amudaryo suvining kutilmaganda toshib ketishi va Aspantoy xo'jaligini suv bosishi haqida so'z yuritilgan. Muallif voqea joyiga borib, holatni har tomonlama o'rgangan va nafaqat suv toshqini, balki uning kelib chiqish sabablarini ham yoritgan [5].

1992-yil 1-fevraldagi "Kuchlar jamlanmay, Orol muammosi hal bo'lmaydi" nomli suhbatda "Orol" konsorsiumi faoliyati, Orol dengizini saqlab qolish va aholi salomatligini muhofaza qilish masalalari muhokama qilingan [6].

1994-yilda Qoraqalpog'iston matbuotida Orol dengizi havzasi muammolari bo'yicha xalqaro konferensiyaga bag'ishlangan ko'plab materiallar e'lon qilingan. Ular orasida "Orolning ekologik muammolari", "Orol yashashi kerak", "Orol muammosini hal qilish mumkin", "Vodovod manzilga yetdi" kabi maqolalar mavjud [7].

3.3. *Ekologik mavzularning kengayishi.*

1990-yillarning ikkinchi yarmidan boshlab ekologik kontentning mavzulari kengaygani kuzatiladi. Agar avval “ekologiya” tushunchasi asosan Orol dengizi bilan bog‘liq bo‘lgan bo‘lsa, keyinchalik uning mazmuniga inson salomatligi, atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiat resurslaridan oqilona foydalanish va ekologik madaniyat kabi yo‘nalishlar ham kiritildi.

1996-yilda “Tabiat tilini bilib harakat etaylik”, “Tabiatni muhofaza qilishni o‘rganaylik”, “Ona tabiatga mehr-shafqat” kabi maqolalarda tabiatni asrash masalalari keng yoritilgan [8–10].

2017-yilda esa “Jurnalistlar Orol bo‘yida”, “Esdan chiqmas ikki kun yoki Orol dengiziga bo‘lgan mediasayohatdan keyin tug‘ilgan o‘ylar”, “Ulug‘ Ustyurt o‘lkasi hamda olis Orol bo‘ylariga sayohat” kabi materiallarda mediaturlar, Ustyurt, Orol dengizi va Sudoche ko‘llarining tabiati hamda ekologik holati yoritilgan [11–13].

3.4. *“Vesti Karakalpakstana” gazetasida ekologik kontent.*

“Vesti Karakalpakstana” gazetasida ekologik mavzularni yoritishda jurnalistik janrlarning rang-barangligi va mutaxassislar fikridan foydalanish tendensiyasi ko‘zga tashlanadi.

1991–1992-yillarda “А без воды... ни туды и ни сюды”, “Море трудной судьбы”, “Каспий: спасти или спастись?”, “Проблема воды, проблема выживания” kabi materiallarda suv va Orol muammolari turli jurnalistik usullar asosida yoritilgan [14–17].

“Эко-Био-Хим-Полигон” maqolasi ekologik jurnalistikada sensatsion va tahliliy yondashuvning namunasi sifatida ajralib turadi. Unda Orol dengizidagi Vozrojdeniye (matnda Barsakelmes) orolida sobiq ittifoq davrida bakteriologik qurollarni sinash bilan bog‘liq laboratoriya faoliyati haqida ma’lumotlar berilgan. Materialda jurnalistik faktlarni tahlil qilish

bilan birga, respublika ishchi guruhi a'zosi bilan intervyu ham tashkil etilgan [18].

1992–1996-yillarda ekspertlar ishtirokidagi ekologik materiallar ham ko'paygan. “Зелёный оазис пустыни. Как его сохранить?”, “Арал в условиях суверенизации”, “Как восстановить Южное Приаралье”, “Пустыня и лес: Кто одолеет?”, “Ещё раз об экологии” kabi maqolalarda olimlar va mutaxassislarning fikrlari keltirilgan [19–23].

3.5. *Ekologik ta'lim, o'rmonchilik va muqobil energetika.*

2000-yillardan boshlab ekologik kontentda ekologik ta'lim va tarbiya mavzusi ham alohida yo'nalish sifatida shakllangan. “Экологическое образование и перспективы его развития” maqolasida umumiy ta'lim tizimida ekologik tarbiya va ta'limni rivojlantirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish va bolalarda tabiatga mehr uyg'otish masalalari ko'tarilgan [24].

O'rmon va to'qayzorlarni muhofaza qilishga bag'ishlangan materiallar ham salmoqli o'rin egallagan. Tadqiqot davomida ushbu mavzuga bag'ishlangan 30 ga yaqin material o'rganilgan. “Сохранение тугайных лесов — общенародное дело”, “Объединяя усилия в деле сохранения тугайных лесов”, “Новая инициатива в лесоводстве Каракалпакстана”, “Общинное лесоводство в Каракалпакстане”, “Заповедники и национальные парки — эталон природы”, “Что оставим потомкам” kabi maqolalarda o'rmon va to'qayzorlarni saqlash masalalari yoritilgan [25–30].

Shuningdek, muqobil energetika mavzusi ham mahalliy matbuotda yangi ekologik yo'nalish sifatida paydo bo'lgan.

“Альтернативная энергетика: миф или реальность” maqolasida quyosh batareyalaridan foydalanishning iqtisodiy samaradorligi, respublikada ushbu texnologiyani joriy etish imkoniyatlari va mavjud muammolar tahlil qilingan [31].

2017-yilda ozon qatlamini muhofaza qilish mavzusi ham mahalliy matbuot uchun nisbatan yangi yo'nalish sifatida ko'rinish bergan. “Защита озонового слоя — решение глобальной задачи” maqolasida xalqaro hamjamiyat va O'zbekistonda ozon qatlamini muhofaza qilish borasida amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar haqida ma'lumot berilgan [32].

4. Munozara

Tadqiqot natijalari Qoraqalpog'iston mahalliy matbuotida ekologik jurnalistikaning mavzusi vaqt o'tishi bilan sezilarli darajada kengayganini ko'rsatadi. Dastlab ekologik kontentning asosiy markazida Orol dengizi fojiasi turgan bo'lsa, keyinchalik ekologik muammolarning sabab va oqibatlari, inson salomatligi, tabiat resurslaridan foydalanish, ekologik ta'lim, o'rmon va to'qayzorlar, muqobil energetika hamda yashil iqtisodiyot kabi mavzular ham qamrab olingan.

Bu o'zgarishni ekologik muammoning jamiyatda qabul qilinishi bilan ham bog'lash mumkin. Orol dengizining qurishi dastlab alohida mintaqaviy muammo sifatida qaralgan bo'lsa, vaqt o'tishi bilan uning oqibatlari transchegaraviy ekologik muammo ekanligi, inson salomatligi va ijtimoiy hayotga ta'siri tobora kengroq anglana boshladi. Shu bilan birga, matbuotda ekologik mavzularning kengayishi auditoriyaning ekologik muammolarga

qiziqishi ortib borayotganidan ham dalolat beradi.

Janriy jihatdan qaraganda, mahalliy matbuotda asosan **qisqa xabar, intervyu, suhbat va hisobot** janrlari ustunlik qiladi. Qisqa xabarlar ekologik tadbirlarni operativ yoritish uchun qo'llanadi. Intervyular esa asosan ikki yo'nalishda tayyorlanadi: birinchisi — ilmiy konferensiyalar va xalqaro uchrashuvlar natijalarini olimlar, mutaxassislar va rahbarlar orqali yoritish; ikkinchisi — respublikada paydo bo'lgan ekologik muammolar va innovatsion loyihalarning ahamiyatini mutaxassislar fikri asosida ochib berish.

Ekologik muammolarning kelib chiqish sabablarini ochib berishda tanqidiy maqolalardan ham foydalaniladi. Hisobot janri esa ekologik tadbirlar natijalarini yoritishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari mahalliy ekologik jurnalistikada bir qator kamchiliklar mavjudligini ham ko'rsatdi. Xususan, tabiatga yetkazilayotgan iqtisodiy zarar, boshqaruv tizimidagi kamchiliklar va korrupsion sxemalarni ochib beruvchi **jurnalistik tekshiruv** janridagi materiallar yetarli emas. Shuningdek, ilmiy va murakkab ekologik ma'lumotlarni keng auditoriyaga tushunarli yetkazish uchun

diagramma, infografika va boshqa vizual vositalardan foydalanish tizimli yo'lga qo'yilmagan.

Bu holat, bir tomondan, mahalliy tahririyatlarda ekologiyaga ixtisoslashgan jurnalistlar va mualliflar korpusi yetarlicha shakllanmaganini ko'rsatadi. Ikkinchi tomondan, ekologik jurnalistikada zamonaviy multimedia vositalari, vizual jurnalistika va ma'lumotlar jurnalistikasi-dan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish zarurligini ko'rsatadi.

5. Xulosa

Qoraqalpog'iston mahalliy matbuotida ekologik kontentlarning shakllanishi va rivojlanishini tahlil qilish quyidagi xulosalarga kelish imkonini berdi:

Birinchidan, ekologik mavzular Qoraqalpog'iston matbuotida uzoq tarixga ega bo'lib, ularning asosiy qismi dastlab Orol dengizi fojiasi va uning oqibatlariga bag'ishlangan.

Ikkinchidan, ekologik muammolarning ijtimoiy ahamiyati ortishi bilan matbuotdagi ekologik kontentning tematik doirasi ham kengaygan. Suv va tuproq muammolari, aholi salomatligi, tabiatni muhofaza qilish,

o'rmon va to'qayzorlarni saqlash, ekologik ta'lim, muqobil energetika, ozon qatlamini muhofaza qilish va yashil iqtisodiyot kabi mavzular ekologik jurnalistikaning yangi yo'nalishlariga aylangan.

Uchinchidan, ekologik mavzularni yoritishda qisqa xabar, intervyu, suhbat, hisobot, tanqidiy va tahliliy maqolalardan foydalanish ustunlik qiladi. Ayniqsa, murakkab ekologik masalalarni ochib berishda olimlar, mutaxassislar va sohaviy ekspertlarning fikrlaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

To'rtinchidan, mahalliy matbuotda ekologik muammolarni yoritish bilan birga, ularning yechimlarini ko'rsatishga ham e'tibor kuchaygan. Mediaturlar, xalqaro konferensiyalar, ekologik loyihalar

va muqobil energetikaga bag'ishlangan materiallar bu tendensiyaning dalilidir.

Beshinchidan, ekologik jurnalistikani yanada rivojlantirish uchun jurnalistik tekshiruv janridan kengroq foydalanish, ekologik mavzuda ixtisoslashgan jurnalistlar korpusini shakllantirish, infografika va diagrammalarni joriy etish, murakkab ilmiy ma'lumotlarni auditoriyaga sodda va vizual shaklda yetkazish zarur.

Umuman olganda, Qoraqalpog'iston matbuotida ekologik kontent nafaqat axborot berish, balki aholining ekologik ongi va madaniyatini shakllantirish, tabiatga mas'uliyatli munosabatni kuchaytirish hamda ekologik muammolarni jamoatchilik muhokamasiga olib chiqish vazifalarini ham bajaradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Бизнинг регионимизнинг аҳволи қандай? // Еркин Қарақалпақстан. — 1991. — 31 октябрь.
2. Яшириб келсак ҳам бор касал... // Еркин Қарақалпақстан. — 1991. — 31 октябрь.
3. Биз нега бепарвомиз? // Еркин Қарақалпақстан. — 1991. — 30 ноябрь.
4. Айимбетов И. Орол ва қурилиш ёки Қарақалпоғистонда турар жойлар нега эскиради? // Еркин Қарақалпақстан. — 1992. — 8 январь.
5. Аспантойни нега қишда сув олди? // Еркин Қарақалпақстан. — 1992. — 18 январь.
6. Кучлар жамланмай, Орол муаммоси ҳал бўлмайди // Еркин Қарақалпақстан. — 1992. — 1 февраль.
7. Орол муаммоси бўйича материаллар // Еркин Қарақалпақстан. — 1994. — 10 январь.
8. Табиат тилини билиб ҳаракат этайлик // Еркин Қарақалпақстан. — 1996. — 16 июль.
9. Табиатни муҳофаза қилишни ўрганайлик // Еркин Қарақалпақстан. — 1996. — 13 ноябрь.
10. Она табиатга меҳр-шафқат // Еркин Қарақалпақстан. — 1996. — 14 ноябрь.
11. Журналистлар Орол бўйида // Еркин Қарақалпақстан. — 2017. — 3 июнь.

12. Эстен чиқмас икки кун ёки Орол денгизига бўлган медиасайёҳатдан кейин туғилган ўйлар // Еркин Қарақалпақстан. — 2017. — 20 июнь.
13. Улуғ Устюрт ўлкаси ҳамда олис Орол бўйларига саёҳат // Еркин Қарақалпақстан. — 2017. — 24 октябрь.
14. А без воды... ни туды и ни сюды // Вести Каракалпакстана. — 1991. — 12 июля.
15. Море трудной судьбы // Вести Каракалпакстана. — 1991. — 19 июля.
16. Каспий: спасать или спастись? // Вести Каракалпакстана. — 1991. — 13 августа.
17. Проблема воды, проблема выживания // Вести Каракалпакстана. — 1991. — 15 сентября.
18. Жолдасов А. Эко-Био-Хим-Полигон // Вести Каракалпакстана. — 1992. — 29 января.
19. Зеленый оазис пустыни. Как его сохранить? // Вести Каракалпакстана. — 1992. — 4 марта.
20. Арал в условиях суверенизации // Вести Каракалпакстана. — 1992. — 6 марта.
21. Как восстановить Южное Приаралье (по материалам комплексных научных исследований) // Вести Каракалпакстана. — 1992. — 20 марта.
22. Пустыня и лес: Кто одолеет? // Вести Каракалпакстана. — 1994. — 27 сентября.
23. Еще раз об экологии // Вести Каракалпакстана. — 1996. — 16 июня.
24. Янгибаева Э. Проблемы экологического образования и перспективы его развития // Вести Каракалпакстана. — 2003. — 27 мая.
25. Сохранение тугайных лесов — общенародное дело // Вести Каракалпакстана. — 2008. — 5 января.
26. Объединяя усилия в деле сохранения тугайных лесов // Вести Каракалпакстана. — 2008. — 9 февраля.
27. Новая инициатива в лесоводстве Каракалпакстана // Вести Каракалпакстана. — 2008. — 9 сентября.
28. Общинное лесоводство в Каракалпакстане // Вести Каракалпакстана. — 2009. — 10 февраля.
29. Шерланов З. Охрана природы и экологическое воспитание // Вести Каракалпакстана. — 2009. — 31 марта.
30. Заповедники и национальные парки — эталон природы // Вести Каракалпакстана. — 2016. — 12 января.
31. Аминова А. Альтернативная энергетика: миф или реальность // Вести Каракалпакстана. — 2009. — 25 мая.
32. Защита озонового слоя — решение глобальной задачи // Вести Каракалпакстана. — 2017. — 26 сентября.
33. Что оставим потомкам // Вести Каракалпакстана. — 2017. — 11 января.